

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
«   »   2023 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОБОТА М'ЯКИМИ МАТЕРІАЛАМИ

для здобувачів вищої освіти
зі спеціальності
023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Проголосовано № 2261/23

(підпис) (прізвище, ініціал)
«   »   2023 р.

Київ – 2023

Розробники: Крюкова Ганна Олексіївна, доцент кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Крюкова Ганна Олексіївна, доцент кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 9 від «18» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва Ольга ШКОЛЬНА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

« ___ » _____ 2023 р.

Гарант освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво» Ольга КОНОВАЛОВА

Робочу програму перевірено
« ___ » _____ 2023 р.

Заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи Алла ТАРАННИК

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), « ___ » 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), « ___ » 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), « ___ » 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), « ___ » 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
Вид дисципліни	Вибіркова			
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська			
Загальний обсяг кредитів/годин	6/180			
Курс	4		-	
Семестр	7	8	-	-
Кількість змістовних модулів з розподілом:	1	1	-	-
Обсяг кредитів	2	2	-	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	60	-	-
Аудиторні	28	28	-	-
Модульний контроль	2	4	-	-
Семестровий контроль	30	-	-	-
Самостійна робота	-	28	-	-
Форма семестрового контролю	екзамен	залік	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Робота м'якими матеріалами» є набуття здобувачами знань та вмінь у роботі м'якими матеріалами; розвиток професійних навичок для самостійного творчого вирішення завдань художньої діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з технікою роботи м'якими матеріалами; навчання правдиво зображувати портрети та людську фігуру (а також окремі її частини); формування вміння передавати м'якими матеріалами пропорції, рух, схожість, характер натури; розвинути пам'ять, уяву та естетичний смак.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності формуються загальні та фахові компетентності:

- ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
- ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт
- СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища
- СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.
- СК 5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.
- СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності

3. Результати навчання за дисципліною

Знання:

- різноманітних прийомів та технік застосовування м'яких матеріалів в роботі над людською фігурою (а також окремими її частинами);
- пройшовши даний курс здобувачі отримають необхідні знання, які стануть у нагоді при виконанні картону до дипломної роботи.

Практичні навички й уміння:

- уміння виконувати швидкоплинні начерки фігури м'якими матеріалами;
- уміння передавати особливості натури, пропорції, характер та настрої сепією, сангіною, вугіллям, соусом;

Програмні результати навчання:

- уміння виконувати швидкоплинні та довгострокові постановки із зображенням натури м'якими матеріалами;
- готовність до фахової діяльності в галузі візуального образотворчого мистецтва.

Результати навчання:

- РН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу
- РН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
- РН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел
- РН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
7 семестр							
Змістовий модуль I. Зображення рук та стоп м'якими матеріалами							
Тема 1. Зображення кистей рук в складному ракурсі сепією	4			4			
Тема 2. Зображення кистей рук в складному ракурсі сангіною	4			4			

Тема 3. Зображення стоп в складному ракурсі вугіллям	4			4			
Тема 4. Зображення стоп в складному ракурсі соусом	4			4			
Тема 5. Зображення гіпсового зліпку Венери при штучному освітленні м'якими матеріалами	12			12			
<i>Модульний контроль</i>	2						
Разом	30			28			
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>	30						
<i>Усього</i>	60			28			
8 семестр							
Змістовий модуль II. Вивчення особливостей зображення природи в русі							
Тема 1. Короточасні начерки природи в русі та ракурсі	8			8			
Тема 2. Зображення оголеної напівпостаті зі спини	8			8			
Тема 3. Зображення ніг м'якими матеріалами	12			12			
Тема 4. Начерки постаті з природи (статика)	9						9
Тема 5. Начерки постаті з природи (динаміка)	9						9
Тема 6. Сюжетно-тематичні начерки людей (групові)	10						10
<i>Модульний контроль</i>	4						
Разом	60			28			28
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>	-						
<i>Усього</i>	60			28			28

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Зображення рук та стоп м'якими матеріалами

Тема 1. Зображення кистей рук в складному ракурсі сепією (4 год.)

Матеріали: папір А3 формату, сепія.

Завдання полягає в продовженні вивчення зображення кистей рук шляхом малювання їх з природи м'якими матеріалами при заданому освітленні. Штучне джерело світла підсилює контрастність та краще виявляє всі нюанси форми.

Завдання здобувачів: вдало закомпонувати в заданому форматі; здійснити анатомічний аналіз форми; передати пластику, рух та ракурс; здійснити тональне моделювання об'єму рук зважаючи на джерело освітлення; розставити основні акценти та узагальнити підпорядковуючи головному другорядне.

Тема 2. Зображення кистей рук в складному ракурсі сангіною (4 год.)

Матеріали: папір А3 формату, сангіна.

Завдання спрямоване на закріплення вмінь зображувати кисті рук, водночас і на поглиблене знайомство з технікою роботи сангіною.

Важливо передати пропорції, матеріальність, рух та ракурс рук. Для досягнення результату здобувачи можуть використовувати всі можливості матеріалу (малювати лінією, штрихом або застосовувати розтушовку). Для роботи над найсвітлішими місцями використовувати крейду.

Тема 3. Зображення стоп в складному ракурсі вугіллям (4 год.)

Матеріали: папір А3 формату, вугілля, клячка.

Метою даного завдання є продовження ознайомлення з технікою роботи вугіллям при зображенні стоп. В процесі роботи необхідно комбінувати різні виражальні можливості матеріалу: проводити вугіллям як найтонші лінії, так і широкі, можна швидко заштриховувати великі поверхні бічною стороною.

Зважаючи на бархатистість вугілля краще використовувати шорсткий папір, можна і щільний креслярський, який слід злегка протерти дрібним наждачним папером. Цікаві малюнки вугіллям виходять на кольоровому тлі неясних тонів (папір здобувач обирає за власним бажанням).

При роботі над завданням необхідно передати пластику побудови стоп і особливості форми, передати конструктивну і пластичну побудову ноги; засвоїти конструктивні особливості, функціональності і пропорції окремих частин фігури; зі збереженням пропорцій зробити лінійний рисунок з використанням тону; проробити об'єм з урахуванням плановості.

Тема 4. Зображення стоп в складному ракурсі соусом (4 год.)

Матеріали: папір А3 формату, вугілля, клячка.

Знайомство з новим матеріалом – соусом. Пояснюються методи роботи, техніки та технології. Зображення стоп в складному ракурсі необхідно виконувати в такій послідовності: композиція у форматі; аналіз форми; передача пластичності силуету; тональний розбір; деталізація; узагальнення.

Тема 5. Зображення гіпсового зіпку Венери при штучному освітленні м'якими матеріалами (12 год.)

Матеріали: папір А1 формату, сангіна або сепія, клячка.

Це завдання є більш довготривалим та спрямоване на поглиблене вивчення можливостей м'яких матеріалів при роботі з натурними постановками.

Торс Венери розміщується на подіумі з виставленим штучним освітленням, яке допомагає проявити світло-тіньові особливості по формі фігури. Здобувачи можуть обрати матеріал для роботи (сангіна або сепія).

На занятті пояснюється поняття про фігуру як складну єдину конструкцію. Серед основних завдань:

- компонування у форматі та виявлення основних пропорцій;
- передача пластичних особливостей фігури та гармонії руху тіла м'якими матеріалами;
- закріплення знань з анатомії на практиці в процесі роботи над фігурою;

- світло-тіньове моделювання об'єму по формі враховуючи джерело освітлення;
- передача співвідношень деталей фігури до загального об'єму;
- передача матеріальності гіпсової моделі торсу Венери;
- досягнення закінченості графічної роботи шляхом тонального опрацювання та узагальнення всіх форм оголеної фігури.

8 семестр

Змістовий модуль II. Вивчення особливостей зображення природи в русі

Тема 1. Короткочасні начерки природи в русі та ракурсі (8 год.)

Матеріали: папір А4 формату, сангіна, сепія, вугілля, соус, пастель, клячка.

Кількість: 30 шт.

Короткочасні навчальні замальовки природи є корисною практикою для здобувачів, яка розвиває спостережливість, вміння аналізувати особливості будови форми намагаючись правильно зобразити побачене.

Час на виконання однієї замальовки обмежено (15 хв.), для того щоб виховати почуття загостреного сприйняття навколишньої дійсності, вміння «цілісно» бачити природу, спостерігати і свідомо узагальнювати побачене.

За відведений час необхідно передати рух природи, характер, пластичність. Здобувачі мають можливість обирати будь-який із запропонованих матеріалів, комбінувати їх.

Тема 2. Зображення оголеної напівпостаті зі спини (8 год.)

Матеріали: папір А2 формату, сангіна, сепія, вугілля, клячка.

Матеріал на вибір здобувача. Як і завжди процес роботи над природою містить 7 основних етапів роботи:

- композиція у форматі;
- уточнення пропорцій, знаходження пластики силуету;
- введення легкого тону;
- моделювання форми, передача тональних співвідношень;
- деталізація, моделювання дрібної форми;
- введення фону;
- узагальнення, виділення головного, підпорядкування йому другорядного.

Тема 3. Зображення ніг м'якими матеріалами

Матеріали: папір А2 формату, сангіна, сепія, вугілля, клячка.

Кількість: 2 шт.

У фокусі уваги зображення від колінної чашечки до стопи. Необхідно прослідкувати на природі анатомічні особливості м'язів, передати пропорції, об'єм, рух та ракурс. Акцент на частинах фігури дозволяє більш детально вивчити природу.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Види діяльності здобувача	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	Не передбачено навчальним планом			
Відвідування семінарських занять	1	Не передбачено навчальним планом			
Відвідування практичних занять	1	14	14	14	14
Робота на семінарському занятті	10	Не передбачено навчальним планом			
Робота на практичному занятті	10	14	140	14	140
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	Не передбачено навчальним планом			
Виконання завдань для самостійної роботи	5	-	-	3	15
Модульний контроль	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	Не передбачено			
Разом		-	179	-	194
Максимальна кількість балів:		179 б. + 194 б. (за VI семестр) = 373 б.		194	
Розрахунок коефіцієнта:		373 : 60 = 6,22		194 : 100 = 1,94	
Екзамен		40		-	

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Модуль 2

Тема 4. Начерки постаті з природи (статика) (9 год.)

Матеріали: папір А4 формату, сангіна, сепія, вугілля, соус, пастель, клячка.

Кількість: 10 шт.

Завдання спрямоване на закріплення навичок передавати перше враження від природи, зберігаючи пропорції, пластику, рух та ракурс. Матеріали можуть бути із запропонованих на вибір.

Зображувані постаті (фокус на одну людину) може бути в будь-якому положенні, одягненою або оголеною, будь-якого віку. Лінійні та тональні замальовки, та їх симбіоз покликані розвинути спостережливість, уяву, фантазію, координацію рук і очей здобувача, розширити практичні навички.

Тема 5. Начерки постаті з природи (динаміка) (9 год.)

Матеріали: папір А4 формату, сангіна, сепія, вугілля, соус, пастель, клячка.

Кількість: 10 шт.

Для начерку в русі необхідно спочатку поспостерігати за натурою та обрати зручне місце для скетчингу. Для зображення динамічної постаті можна обрати будь-яку повсякденну дію з домашнього життя, спортивний майданчик, рух людини по вулиці та інші місця.

Використовуйте всі можливості м'яких матеріалів (різний натиск для отримання легкої чи насиченої лінії, штрих, пляма).

Тема 6. Сюжетно-тематичні начерки людей (групові) (10 год.)

Матеріали: папір А4 формату, сангіна, сепія, вугілля, соус, пастель, клячка.

Кількість: 10 шт.

Для зображення сюжетно-тематичних начерків груп людей необхідно виокремити 3-4 особи та простежити їх взаємозв'язок між собою. Важливо витримати ритм та рух, масштаб. Пам'ятайте, що не потрібно проробляти всі фігури з однаковою деталізацією. Все другорядне має бути підпорядковане головному.

Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

1. Композиційна рівновага (1 б.);
2. Пропорції (1 б.);
3. Передача руху та ракурсу (1 б.);
4. Якість виконання (техніка та рівень володіння матеріалом) (1 б.);
5. Повнота обсягу виконання (1 б.);

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється у вигляді виконання здобувачами творчої роботи на задану тему. Робота, що не відповідає темі не розглядається.

Критерії оцінювання модульного контролю

№ п/п	Критерії оцінювання	Кількість балів
1.	Відповідність завданню (розмір, матеріал)	5
2.	Композиційне рішення	5
3.	Передача пропорцій та ракурсу	5
4.	Передача пластики, об'єму, тонове рішення	5
5.	Завершеність та якість виконання роботи (техніка та рівень володіння матеріалом)	5
Всього		25

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У 7 семестрі семестровий контроль з дисципліни «Робота м'якими матеріалами» проводиться у вигляді виконання практичного завдання на задану тему. Тематика, вимоги та критерії оцінювання семестрового контролю визначаються і затверджуються окремою програмою екзамену.

У 8 семестрі навчальним планом передбачено підсумковий модульний контроль (залік), який виставляється, як сума балів за всі форми роботи протягом півріччя.

Критерії оцінювання екзамену	Максимальна к-сть балів
<p>Здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, виконує рисунок постановки м'якими матеріалами, що відповідає поставленому завданню; зображення гармонійно закомпоноване, дотримані пропорції натури, передано об'єм. Здобувач на високому рівні володіє технікою роботи м'якими матеріалами, має розуміння основ композиції, правдиво передає пропорції та ракурс натури, плановість, робота виглядає охайно та якісно.</p> <p><u>Техніко-технологічні типові помилки</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Не доопрацьовано оточення (фон) постановки. 	36-40
<p>Здобувач володіє знаннями з навчального матеріалу, впевнено використовує технічні прийоми, вміє своєчасно проаналізувати художньо-образний зміст постановки та виправити допущені неточності; допускає несуттєві помилки, але в цілому робота виконана охайно і на досить якісному рівні.</p> <p><u>Техніко-технологічні типові помилки</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Не великі погрішності в пропорціях; - Не великі тональні неточності відносно тіней та рефлексів. 	31-35
<p>Здобувач володіє знаннями з навчального матеріалу, але допускає неточності в сприйнятті та відтворенні натури, не завжди вміє самостійно зробити аналіз та порівняння у своїй роботі, висновки щодо зроблених ним помилок.</p> <p><u>Техніко-технологічні типові помилки</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Допущені пропорційні помилки при зображенні натури; - Відсутня схожість. 	26-30
<p>Здобувач володіє певними знаннями, але допускає помилки в знаходженні пропорцій та перспективному скороченні; не може самостійно проаналізувати та виправити зроблені помилки.</p> <p><u>Техніко-технологічні типові помилки</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Допущені перспективні помилки; - Не дотримані пропорції; - Відсутня схожість; - Робота не сприймається цілісно та виразно. 	21-25
<p>Здобувач володіє меншою частиною навчального матеріалу, має низький рівень розвитку умінь та навичок, що перешкоджає відобразити задум належним чином, виконує рисунок з суттєвими композиційними, перспективними чи світло-тоновими похибками.</p> <p><u>Техніко-технологічні типові помилки</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Допущені перспективні помилки; - Не дотримані пропорції; - Відсутня схожість; - Плутанина в тональному вирішенні, що заважає підпорядкованості деталей окремих частин цілому; - Бракує охайності в роботі. 	16-20

<p>Здобувач має низький рівень розвитку умінь та навичок, сприймає та відтворює натуру з порушенням пропорційних співвідношень та правил перспективи, демонструє слабо розвинуте художньо-естетичне мислення та елементарні навички в творчій художній діяльності; допущені грубі помилки, що принципово спотворюють форму, робота не завершена, або ж фактично відсутня і створює погане враження.</p> <p><u>Техніко-технологічні типові помилки</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Не закомпоновано у форматі; - Відсутня схожість; - Наявні грубі перспективні помилки; - Формальне тонове рішення; - Не володіє технікою роботи м'якими матеріалами; - Бракує охайності в роботі; 	0-15
---	------

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

При проведенні екзамену здобувачем виконується практичне завдання на задану тему.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Робота м'якими матеріалами»

Робота м'якими матеріалами	
VII семестр	
разом 60 год., з них: практичні заняття – 28 год., модульний контроль – 2 год., семестровий контроль – 30 год.	
Змістовий модуль I. Зображення рук та стоп м'якими матеріалами	
Практичні заняття	
Тема 1. Зображення кистей рук в складному ракурсі сепією	22 б.
Тема 2. Зображення кистей рук в складному ракурсі сангіною	22 б.
Тема 3. Зображення стоп в складному ракурсі вугіллям	22 б.
Тема 4. Зображення стоп в складному ракурсі соусом	22 б.
Тема 5. Зображення гіпсового зіпку Венери при штучному освітленні м'якими матеріалами	66 б.
Разом – 154 б.	
Модульна контрольна робота – 25 б.	
Разом – 179 б. + 194 б. (за VI семестр) = 373 б.	
Коефіцієнт визначення успішності – 6, 22;	
Екзамен – 40 б.	
VIII семестр	
разом 60 год., з них: практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год.,	
Змістовий модуль II. Вивчення особливостей зображення природи в русі	
Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Короткочасні начерки природи в русі та ракурсі	Тема 4. Начерки постаті з природи (статика)
44 б.	5 б.
Тема 2. Зображення оголеної напівпостаті зі спини	Тема 5. Начерки постаті з природи (динаміка)
44 б.	5 б.
Тема 3. Зображення ніг м'якими матеріалами	Тема 6. Сюжетно-тематичні начерки людей (групові)
66 б.	5 б.
Разом – 154 б.	Разом – 15 б.
Модульна контрольна робота – 25 б.	
Разом – 194 б.	
Коефіцієнт визначення успішності – 1, 94	

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Демиденко О. Рисунок. Гіпсова класична голова людини : навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів / О. І. Демиденко ; Запорізький національний технічний університет. - Запоріжжя : ЗНТУ, 2013. - 93 с. (Наявний в бібліотеці Університету).
2. Зайцева В. Практика композиції : навчальний посібник для здобувачів закладів вищої освіти / В. І. Зайцева ; Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут мистецтв, Кафедра образотворчого мистецтва. - Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. - 116 с. : кольорові. іл. (Наявний в бібліотеці Університету)

3. Кукіль Н. О. Графічні портрети Григорія Сiniці з музейних збірок Кривого Рогу [Текст] / Н. О. Кукіль // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури = Topical problems of History, Theory, and Practice of Artistic Culture : збірник наукових праць. - 2015. - Вип. 35. - С. 226-233. (Наявний в бібліотеці Університету).
4. Трошкіна О. А. Рисунок голови людини: посібник / О. А. Трошкіна, В. В. Михалевич. Київ : НАУ, 2011. - 128 с. (Наявний в електронному каталозі бібліотеки (Наявний в бібліотеці Університету)).
5. Українська культура: історія і сучасність : навчальний посібник для здобувачів університетів і педагогічних інститутів / редактор С. О. Черепанова. - Львів : Світ, 1994. - 456 с. : іл. (Наявний в бібліотеці Університету).

Додаткова:

1. Зельдес В. Педагогічний малюнок і техніка начерків: виклики сьогодення у студії образотворчого мистецтва [Текст] / В. Зельдес // Позашкілля. - Київ : Шкільний світ, 2017. - № 12. - С. 46-49 (Наявний в бібліотеці Університету).
2. Клочко Д. 65 українських шедеврів. Визнані й неявні / Д. Клочко. - Київ : ArtHuss, 2022. - 264 с. : кольорові. іл. (Наявний в бібліотеці Університету).
3. Маринюк В. Живопис. Графіка. Скульптура : альбом. Кн.19 / Національна спілка художників України редакція журналу "Образотворче мистецтво" ; редактор М. Маричевський. - Київ : Софія А, 2006. - 128 с. : іл. - (Наш час - наш простір) (Наявний в бібліотеці Університету).
4. Педагогічний малюнок : навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів / Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут мистецтв ; уклад. В. І. Шпортько. - Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. - 59 с. (Наявний в бібліотеці Університету).